

» meam convertit. Deduxit me super semitas justitiæ
 » propter nomen suum. Nam et si ambulavero in medio
 » umbræ mortis, si me, inquit, persecutor occidat, non
 » timebo mala; quoniam tu mecum es, Domine. Vir-
 » ga tua et baculus tuus ipsa consolata sunt me. Inde
 » vicit Goliath oleo chris-matis loricata. Parasti in cons-
 » pectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. Im-
 » pinguasti oleo caput meum, et calix tuus inebrians per
 » quam optimus. Et misericordia tua subsequetur me
 » omnes dies vitæ meæ. Ut inhabitem in domo Domini
 » in longitudinem dierum ¹. »

CX. AUGUSTINUS respondit: Iste Psalmus de his lo-
 quitur, qui bene suscipiunt baptismum, et sancto sancte
 utuntur. Non enim verba ista etiam ad Simonem magum
 pertinent, qui tamen eundem sanctum baptismum accepit:
 et quia eo sancte uti noluit, non ideo illum inquinavit,
 aut repetendum talibus docuit. Sed quia Goliath com-
 memoracionem fecisti, attende illum de ipso Golia Psal-
 mum, et vide quia in cantico novo depictus est: ibi enim
 dicitur: « Deus canticum novum cantabo tibi, in psalterio
 » decem chordarum psallam tibi ². » Et vide utrum ad
 hoc canticum pertineat, qui orbi terrarum non communi-
 cat. Alibi enim dicitur: « Cantate Domino canticum no-
 » vum, cantate Domino omnis terra ³. » Omnis ergo terra, in
 cuius unitate non estis, cantat canticum novum. Et omnis
 terræ sunt verba quoque ista: « Dominus pascit me, et nihil
 » mihi deerit, etc. » Non sunt hæc verba zizaniorum, quam-
 vis usque ad messem in una segete tolerentur: non sunt
 verba paleæ, sed tritici; quamvis eadem pluvia simulque
 nutriantur, eadem area simulque triturentur, donec ultimo
 ventilabro ab invicem segregentur: quæ duo utique com-
 munitè unum habent baptismum, quamvis non sint unum.

¹ Psal. xxii, 1-6. — ² Id. cxliii, 9. — ³ Id. xcvi, 9.

Sed etsi pars vestra esset Ecclesia Dei, certe fatereris istum
 Psalmum non ibi pertinere ad furiosas catervas Circumcel-
 lionum. Aut si et ipsi per semitas justitiæ deducuntur, quare
 negatis eos comites vestros esse, cum vobis obijciuntur:
 quamvis plerumque paucitatem concisionis vestræ, non vir-
 ga et baculus Dei, sed fustes eorum consolentur, quibus vos
 et adversus leges Romanas tutos esse arbitramini: in quos
 incurrere quid est aliud quam ambulare in medio umbræ
 mortis? Sed non timet mala cum quo Dominus est. Certe
 tamen non audebis dicere, etiam istorum furiosorum esse
 verba quæ in hoc Psalmo cantantur: et tamen habere eos
 baptismum, non solum confitemini, sed etiam profite-
 mini. Non dicunt ergo ista, nisi qui aqua sancta reficiun-
 tur, sicut omnes justii Dei; non qui ea male utendo sub-
 vertuntur, sicut Magus ille a Philippo baptizatus: et ta-
 men ipsa in utrisque una atque sancta est. Non dicunt ista
 nisi qui ad dexteram pertinebunt: sed tamen eadem
 pascua sub uno pastore et oves et hirci pascuntur, donec
 ut debita recipiant, segregentur. Non dicunt ista nisi qui
 de mensa Domini vitam sumunt, sicut Petrus, non judi-
 cium, sicut Judas: et tamen ipsa utrique fuit una, sed
 non utrique valuit ad unum, quia ipsi non erant unum.
 Non dicunt ista nisi qui oleo sancto etiam in spiritu beati-
 ficantur, sicut David; non qui in solo corpore consecran-
 tur, sicut Saül: et tamen cum ambo unum sumpsissent,
 non eis impar sacramentum, sed impar meritum fuit. Non
 dicunt ista nisi qui calicem Domini in vitam æternam
 mutata mente suscipiunt; non qui iudicium sibi mandu-
 cant et bibunt, sicut Apostolus ait ¹; et tamen utrisque
 non unis calix ille unus est, inebrians ad capessenda cœ-
 lestia Martyres, non ad funestanda præcipitia Circumcel-
 liones. Memento ergo sacramentis Dei nihil obesse mores

¹ 1 Cor. xi, 29.

malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint; sed ipsis malis hominibus, ut habeant ad testimonium damnationis, non ad adiutorium sanitatis. Saltem quippe ipsa verba ultima Psalmi hujus considerare debuisti, et propter eos qui baptismo accepto apostatant intelligere, non ab omnibus qui sanctum baptisma accipiunt posse dici: « Ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum¹: » et tamen sive permanentibus, sive lapsis, cum ipsi non sint unum, baptismus unus est; et cum ipsi non utriusque sancti sint, baptismus in utrisque sanctus est: quia et apostatæ si redeant, non quasi eum amiserint baptizantur, sed quod in se permanenti injuriam fecerint humiliantur.

CXI. PETILIANUS dixit: « At ne vos sanctos esse dicatis; primum id assero, quia qui non fuerit innocens, non habet sanctitatem. »

CXII. AUGUSTINUS respondit: Ostende nobis tribunal ubi sedisti, ut ante te staret orbis terrarum; et quibus oculis, non dico conscientias omnium, sed vel actus inspexisti et discussisti, ut eum perdidisse innocentiam iudicares. Ille qui raptus est usque in tertium cœlum, dicit: » Sed neque ego me ipsum dijudico: » et tu de universa terra, qua hæreditas Christi dilatatur, audes ferre sententiam. Deinde si satis absolutum tibi videtur quod dixisti: « Qui non fuerit innocens, non habet sanctitatem²: » quæro si non habebat Saül sacramenti sanctitatem, quid in eo David venerabatur? Si autem habebat innocentiam, quare innocentem persequabatur? Nam eum propter sacrosanctam unctionem et honoravit vivum, et vindicavit occisum: et quia vel panniculum ex ejus veste præcidit, percusso corde trepidavit. Ecce Saül non habebat innocentiam, et tamen habebat sanctitatem, non vitæ suæ, (nam

¹ Psal. xxvi, 4. — ² 1 Cor. iv, 3.

hoc sine innocentia nemo potest,) sed sacramenti Dei. quod et in malis hominibus sanctum est.

CXIII. PETILIANUS dixit: « Nam si legem perfidi nostis, sine injuria ipsius Legis hoc dixerim, hanc et diabolus novit. Namque Domino Deo in causa Job justi, quasi justus ita de Lege respondit, sicut scriptum est: « Dixit Dominus » diabolo: Respexisti in puerum meum Job, quia non est » similis illi in terra, homo sine malitia, verus Dei cultor, » abstinens se ab omni malo, perseverans in simplicitate; » tu autem petisti ut omnem rem illius perderes sine causa. » Et respondit diabolus, et dixit Domino: Corium pro » corio, et omne quodcumque habuerit homo pro anima » sua dabit¹. » Ecce legaliter loquitur, qui nititur contra Legem. Et iterum Dominum Christum sermonibus suis sic ausus est attentare, sicut scriptum est: « Assumpsit » diabolus Jesum in sanctam civitatem, et statuit eum » super pinnam templi, et dixit ei: Mitte te deorsum. » Scriptum est enim: Quia Angelis suis mandavit de te, » ut manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidem » pedem tuum². Ait Jesus: Iterum scriptum est: Non » tentabis Dominum Deum tuum³. » Nostis, inquam, sicut diabolus, Legem, qui in suis conatibus vincitur, ut in actibus erubescit. »

CXIV. AUGUSTINUS respondit: Possem quidem quærere abs te, in qua Lege scripta sint verba quæ diabolus dixit, cum sanctum virum Job apud Deum crimineretur; si hoc mihi esset propositum demonstrare, Legem quam dicis diabolum nosse, te ipsum non nosse: sed quia non inde inter nos quæstio est, hoc prætermitto. Sic autem conatus es ostendere diabolum Legis peritum; quasi nos dicamus omnes qui verba Legis noverunt justos esse. Quid ergo te adjuvet quod de diabolo commemorare voluisti, non video:

¹ Job, i, 3. — ² Psal. xc, 11. — ³ Deut. vi, 16, et Matth. iv, 5-7.

nisi forte tu nobis veniret in mentem, quomodo ipsum diabolum vos imitemini. Sicut enim ille contra latorem Legis proferebat verba Legis, sic et vos e verbis Legis accusatis homines quos ignoratis, ut Dei promissis quæ in ipsa Lege conscripta sunt resistatis. Deinde vellem mihi diceret, Confessores illi vestri, quando se ipsos præcipitant, cui ducunt martyrium, utrum Christo qui talia suggerentem diabolum repulit, an potius ipsi diabolo, qui talia Christo facienda suggestit? Duæ sunt maxime viles atque usitate mortis eorum qui se ipsos interimunt, laqueus et præcipitium¹. Tu certe dixisti in primis partibus hujus Epistolæ: Laqueo traditor periit, laqueum talibus dereliquit: hoc ad nos omnino non pertinet. Neque enim veneramur nomine Martyrum eos, qui sibi collum ligaverunt. Quanto autem nos probabilius in vos dicimus, Magister traditoris diabolus præcipitium Christo suadere voluit, et repulsus est. Quid ergo dicendi sunt, quibus hoc suasit et auditus est? quid enim, nisi inimici Christi, amici autem diaboli; discipuli seductoris, condiscipuli traditoris? Spontaneas enim mortis ab uno magistro utrique didicerunt, ille laqueum, isti præcipitium.

CXV. PETILIANUS dixit: « Sed ut vestra singula destruamus, si sacerdotes vos dicitis, sic a Domino Deo dictum est per Prophetam, Ultio Domini super falsos sacerdotes. »

CXVI. AUGUSTINUS respondit: Quære potius quid verum dicas, non unde maledicas; et quid doceas, non quid objicias.

CXVII. PETILIANUS dixit: « Si cathedram vobis miseri vindicatis, ut superius diximus; habetis illam profecto quam David propheta psalmographus pestilentiae cathedram pronuntiavit²: vobis enim juste relicta est, quia eam sancti sedere non possunt. »

¹ Matth. xxvii, 5. — ² Psal. i, 1.

CXVIII. AUGUSTINUS respondit: Et hæc non vides non aliqua esse documenta, sed vana convicia. Hoc enim est illud quod paulo ante dixi, Verba Legis dicitis, sed in quos dicatis non attenditis: sicut diabolus verba Legis dicebat, sed cui diceret non agnoscebat. Ille caput nostrum sursum ascensurum, deorsum volebat dejicere; vos autem corpus ejusdem capitis, quod per totam terram diffusum est, ad exiguam partem vultis redigere. Certe ipse paulo ante dixisti: « Nos Legem nosse et legaliter loqui, sed in actibus erubescere. » Dicis quidem ista nihil probans: sed et si de aliquibus probares, de his cæteris non præscriberes. Verumtamen si omnes per totum orbem tales essent quales vanissime criminari, cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius sedet: vel Ecclesiæ Jerosolymitanæ, in qua Jacobus sedit, et in qua hodie Joannes sedet, quibus nos in catholica unitate connectimur, et a quibus vos nefario furore separastis? Quare appellas cathedram pestilentiae cathedram Apostolicam? Si propter homines quos putas legem loqui et non facere, numquid Dominus Jesus Christus propter Pharisæos, de quibus ait: « Dicunt enim et non faciunt¹, » cathedræ in qua sedebant ullam fecit injuriam? Nonne illam cathedram Moysi commendavit, et illos servato cathedræ honore redarguit? Ait enim: « Cathedram Moysi » sedent; quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere » nolite; dicunt enim, et non faciunt. » Hæc si cogitaretis, non propter homines quos infamatis, blasphemaretis cathedram Apostolicam, cui non communicatis. Sed quid est aliud quam nescire quid dicere, et tamen non posse nisi maledicere?

CXIX. PETILIANUS dixit: « Si sacrificia vos facere judicatis, de vobis quippe novissimis Deus ipse sic dicit: « Fa-

¹ Matth. xxiii, 2.

» cinerosus, inquit, qui sacrificat mihi vitulum, quasi
 » canem occidat, et qui ponit similaginem, quasi sangui-
 » nem porcinum fundat. Scitote vestrum sacrificium, qui
 » humanum sanguinem jam fudistis¹. » Et iterum : « Sa-
 » crificia eorum quasi panis luctus, omnis qui manducabit
 » ex illo, inquinabitur². »

CXX. AUGUSTINUS respondit : Nos dicimus tale cuique sacrificium fieri, qualis accedit ut offerat, et qualis accedit ut sumat, et eos de sacrificiis talium manducare ; qui ad illa tales accedunt quales et illi sunt : itaque si offerat Deo malus, et accipiat inde bonus, tale cuique esse qualis quisque fuerit ; quia et illud scriptum est : « Omnia » munda mundis³. » Per hanc sententiam veridicam et catholicam etiam vos Optati sacrificio non estis polluti, si facta ejus displicebant vobis. Nam utique panis illius panis luctus etat, sub cujus iniquitatibus Africa tota lugebat : sed panem luctus omnibus vobis communem esse, omnium vestrum malum schismatis facit. Nam secundum concilii vestri sententiam Felicianus Mustitanus humanum sanguinem fudit. Dixistis enim, cum eos damnaretis⁴ : Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Vide ergo quale sacrificium offerat, quem sacerdotem habetis, cum eum sacrilegum damnaveritis : et si hoc vobis nihil obesse arbitramini, rogo vos, vanitas calumniarum vestrarum quid oberit orbi terrarum ?

CXXI. PETILIANUS dixit : « Si precem Domino facitis, aut funditis orationem, nihil vobis penitus prodest. Vestras enim debiles preces cruenta vestra conscientia vacuat : quia Dominus Deus puram magis conscientiam quam preces exaudit, Domino Christo dicente : « Non omnis qui » dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælo-

¹ Isaï. xcvi, 3. — ² Osee, ix, 4. — ³ Tit. 1, 15. — ⁴ In concilio Bagaiensi.

« rum ; sed is qui facit voluntatem Patris mei qui in » cælis est¹. » Voluntas Dei utique bona est : nam ideo in sacra Oratione sic petimus : « Fiat voluntas tua in » cælo et in terra : » ut quia bona ejus voluntas est, nobis quæ bona sunt largiatur. Vos ergo voluntatem Dei non facitis, quia mala quotidie perpetratis. »

CXXII. AUGUSTINUS respondit : Ista omnia si et nos in vos dicamus, nonne qui nos audierit, insanos potius litigatores quam Christianos disputatores, si ipse sanus est, judicabit ? Non ergo reddimus maledictum pro maledicto. « Servum enim Domini non oportet litigare, sed esse mi- » tem ad omnes, docibilem, in modestia corripientem » diversa sentientes². » Si ergo vobis objiciamus eos, qui mala apud vos quotidie perpetrant, inepte litigamus, alios ex aliis accusantes. Si autem vos admonemus, ut sicut illa vobis non vultis objici, sic nobis non objiciatis aliena, in modestia vos corripimus, sed si aliquando respiscatis.

CXXIII. PETILIANUS dixit : « Si vero forte, quod nescio, dæmonia pellitis, nec id vobis proderit : quia nec fidei vestræ, nec meritis cedunt ipsa dæmonia, sed in nomine Domini Jesu Christi pelluntur. »

CXXIV. AUGUSTINUS respondit : Gratias Deo, quia tandem confessus es posse valere invocatum nomen Christi ad aliorum salutem, etiamsi a peccatoribus invocetur. Hinc ergo intellige, cum Christi nomen invocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata. Nos autem quomodo invocemus nomen Christi, non tuo judicio nobis opus est, sed ipsius qui invocatur a nobis. Solus enim potest nosse quo corde invocetur. Ex ejus tamen verbi certi sumus, ab omnibus gentibus eum salubriter invocari, quæ benedicuntur in semine Abrahamæ.

¹ Matth. vii, 21. — ² Id. vi, 11. — ³ I Tim. ii, 24.

PETILIANUS dixit : « Etsi prorsus virtutes et mirabilia faciatis, propter vestram nequitiam nec sic vos Dominus novit, Domino ipso dicente : « Multi dicent mihi in illo » die, Domine, Domine, in nomine tuo prophetavimus, » et in tuo nomine dæmonia ejecimus, et in tuo nomine » virtutes multas fecimus. Tunc dicam illis : Quoniam non » novi vos, discedite a me, operarii iniquitatis ¹. »

CXXXVI. AUGUSTINUS respondit : Agnoscimus verba Domini. Hinc et Apostolus ait : « Si fidem habeam ita ut » montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil » sum ². » Hic ergo quærendum est quis habeat charitatem : invenies non esse nisi eos qui diligunt unitatem. Nam de exclusione dæmonum, et de potentia miraculorum, quoniam plerique talia non faciunt et tamen ad regnum Dei pertinent, plerique autem faciunt et non pertinent, nec nostri nec vestri debent gloriari, si qui forte ista possunt ; quandoquidem nec Apostolos, qui vere ista salubriter atque utiliter poterant, voluit Dominus gaudere de talibus, quando eis ait : « Nolite in hoc gaudere quod » dæmonia vobis subjecta sint, gaudete autem quod » mina vestra scripta sunt in cælo ³. » Quapropter ista quæ ex Evangelio posuisti, et ego tibi possem dicere, si te viderem signorum virtutes operantem ; et tu mihi, si talia me facientem videres. Non ergo nobis dicamus quæ possunt et ex alia parte dici ; et remotis ambagibus, quoniam ubi sit Ecclesia Christi quærimus, ipsum qui eam suo sanguine redemit, audiamus dicentem : « Eritis mihi » testes in Jerusalem, et in totam Judæam et Samariam, » et usque in totam terram ⁴. » Huic Ecclesiæ, quæ per totam terram diffunditur, quisquis non communicat, cui non communicet vides, si cujus ista verba sint audis. Quid est autem dementius, quam sacramentis Domini commu-

¹ Matth. vii, 22. — ² I Cor. xiii, 2. — ³ Luc. x, 20. — ⁴ Act. i, 8.

nicare, et verbis Domini non communicare ? Hi utique dicturi sunt : » In nomine tuo manducavimus et bibimus : » et audituri, « Non novi vos ¹ : » qui corpus ejus et sanguinem in sacramento manducant et bibunt, et membra ejus toto orbe diffusa, in Evangelio non agnoscunt, et ideo in eis in judicio non computantur.

CXXXVII. PETILIANUS dixit : « Quod etsi, ut ipsi putatis, Domini legem pure sequimini, de ipsa Lege sanctissima legaliter disputemus. Dicit apostolus Paulus : « Bona est lex, » si quis ea legitime utatur ². » Lex ergo quid dicit ? « Non » occides ³. » Quod semel fecit Cæin parricida, vos fratres » sæpius occidistis. »

CXXXVIII. AUGUSTINUS respondit : Similes vobis esse nolumus : nam non desunt quæ dicantur, sicut et tu ista dicis, et quæ sciuntur, nam ista tu nescis ; et quæ ostendantur, nam tu ista non ostendis.

CXXXIX. PETILIANUS dixit : « Dictum est : Non mœcha-beris. Unusquisque vestrum si carnaliter castus sit, spiritaliter mœchus est, quia adulterat sanctitatem. »

CXXX. AUGUSTINUS respondit : Possunt hæc in quosdam veraciter dici, et nostros et vestros : qui si utrisque nostrum displicent, nec nostri nec vestri sunt. Sed tu, quod in quosdam dicis, et nec in ipsis probas, pro eo vis accipi ac si probaveris, non in aliquibus qui degenerant a semine Abrahæ, sed in omnibus gentibus quæ benedicuntur in semine Abrahæ

CXXXI. PETILIANUS dixit : « Dictum est : Falsum testimonium non reddes. Cum regibus sæculi nos vestra tenere mentimini, nonne falsa conflatis ? »

CXXXII. AUGUSTINUS respondit : Si non sunt nostra quæ tenetis, nec illa erant vestra quæ a Maximianistis recepistis. Quod si propterea illa vestra erant, quia illi sacrilegum

¹ Matth. vii, 22. — ² 2 Tim. xviii. — ³ Exod. xx, 23.

schisma fecerunt, non communicando parti Donati : at-
tende quæ loca teneatis, et cuius hæreditati non commu-
nicetis ; et cogitate, non regibus sæculi, sed regi Christo
quid respondere possitis. De illo dictum est : « Domina-
» bitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad ter-
» minos orbis terrarum ¹. » Quo utique flumine, nisi ubi
baptizatus est, et ubi super eum columba descendit, mag-
num charitatis et unitatis indicium ? Vos autem huic uni-
tati non communicatis, et adhuc loca unitatis tenetis ; et
invidiam nobis de regibus sæculi facitis, cum per jussa
proconsulum de locis partis Donati schismaticos vestros
expuleritis. Non sunt hæc verba per inane volantia : ho-
mines vivunt, civitates testantur, Gesta proconsularia et
municipalia recitantur. Sileat aliquando vox calumniosa,
objiciens reges sæculi universæ terræ, per quorum pro-
consules non potuit parcere concisa concisæ. Cum ergo
dicimus quod nostra teneatis, non ostendimur falsum tes-
timonium dicere, nisi nos ostendatis in Ecclesia Christi
non esse ; quod quidem dicere non cessatis, sed ostendere
nunquam valebitis : imo vero cum hoc dicitis, non jam
nobis, sed ipsi Christo falsi testimonii crimen objicitis.
Nos quippe in Ecclesia sumus, quæ ipsius testimonio præ-
nuntiata est et ubi suis testibus attestatus est dicens :
« Eritis mihi testes in Jerusalem, et in totam Judæam et
» Samariam, et usque in totam terram ². » Vos autem
falsos testes non solum hinc ostendimus, quia huic veri-
tati resistitis ; sed etiam in ipso iudicio, quo cum Maxi-
miani schismate conflixistis. Si enim secundum legem
Christi agebatis, quanto congruentius secundum eam
constituunt aliqui Christiani Imperatores, si possunt se-
cundum eam iudicare Pagani proconsules ? Si autem in
adjutorium etiam terreni imperii leges assumendas putas-

¹ Psal. lxi, 8. — ² Act. i, 8.

tis, non reprehendimus. Fecit hoc Paulus, cum adversus
injuriosos civem Romanum se esse testatus est ¹. Sed quæro
quibus terrenis legibus sit statutum, ut Maximianistæ
locis pellantur ? Nullas omnino reperies : sed videlicet
legibus quæ adversus hæreticos, atque inter eos etiam
adversus vos ipsos latae sunt, illos expellere voluistis : ad-
versus infirmos tanquam potentiores prævaluistis. Unde
illi quia nihil potuerunt, innocentes se dicunt, tanquam
sub leone lupus. Tamen legibus adversus vos latis profecto
adversus alios nisi per falsum testimonium non uteremini.
Si enim veraces sunt illæ leges, cedite etiam vos locis quos
tenetis : si autem fallaces sunt, cur per eas alios exclu-
sistis ? Quid quod et veraces sunt, et vos per illas alios
nisi fallaciter non possetis expellere ? Ut enim eis servi-
rent iudices, hæreticos expellere voluerunt ; unde vos
priores expellere debuerunt : sed vos catholicos esse
dixistis, ut vobis parcerent leges, per quas alios premeba-
tis. Videris quid vobis apud vos ipsos videamini : illis
tamen legibus non estis catholici. Cur ergo aut eas veraces
falso testimonio fefellistis, aut eas fallaces ad opprimendos
alios usurpastis ?

CXXXIII. PETILIANUS dixit : « Dictum est : « Non
» concupisces rem proximi tui ². » Vos nostra diripitis,
ut pro vestris habeatis. »

CXXXIV. AUGUSTINUS respondit : Et quæcumque uni-
tas possidebat, non nisi nostra sunt, qui non secundum
calumnias hominum, sed secundum verba Christi, in quo
benedicuntur omnes gentes universæ terræ, in unitate
consistimus, nec propter malos quos a frumentis Domi-
nicis ante iudicii ventilationem separare non possumus,
nos a societate tritici separamus : et si qua jam concisi
possidere cœpistis, quia vobis ablata nobis Dominus dedit,

¹ Act. xxii, 25. — ² Exod. xx, 17.

non ideo concupiscimus aliena, quia illius imperio cuius sunt omnia, facta sunt nostra; et juste nostra sunt: vos enim his utebamini ad præcisionem, nos ad unitatem. Alioquin et primo populo Dei possent illi objicere alienæ rei concupiscentiam, qui divina potestate ab eorum facie, quia ea terra male utebantur, expulsi sunt: et ipsi Judæi, a quibus ablatum est regnum, secundum verba Domini, et datum est genti facienti justitiam, possunt objicere alienæ rei concupiscentiam¹; quia Ecclesia Christi possidet, ubi persecutores Christi regnabant. Et post omnia, cum vobis ipsis dictum fuerit: Res alienas concupiscitis, quia Maximianistas de basilicis eiecistis, quid respondeatis, non invenitis.

CXXXV. PETILIANUS dixit: «Qua igitur lege vos Christianos ostenditis, cum legi contraria faciatis?»

CXXXVI. AUGUSTINUS respondit: Litigare vis, non disputare.

CXXXVII. PETILIANUS dixit: «Dicit autem Dominus Christus: «Qui fecerit et sic docuerit, maximus vocabitur in regno cœlorum².» Sic autem vos miseros damnat: Qui resolverit unum ex his mandatis, minimus vocabitur in regno cœlorum.»

CXXXVIII. AUGUSTINUS respondit: Ubi forte aliter dicis testimonia Scripturarum, quam sese habent, et ad rem quæ inter nos agitur, non pertinet, non nimis curo: ubi autem impediunt quod tractamus, nisi veraciter proferantur, non te arbitror succensere debere, si quemadmodum scriptum sit te commemoro. Ecce hoc quod modo posuisti, non ita scriptum est: sed ita potius: «Qui solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic, minimus vocabitur in regno cœlorum. Qui autem fecerit et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum.» Et continuo

¹ Matth. xxi, 43. — ² Id. v, 19.

secutus ait: «Dico enim vobis quia nisi abundaverit justitia vestra super Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.» Alibi enim Pharisæos ostendit et arguit, quoniam dicunt, et non faciunt.» Hos ergo et hic significavit, cum diceret: «Qui solverit et sic docuerit², id est, docuerit verbis, quod solverit factis. Super quos abundare præcepit justitiam nostram, ut faciamus et sic doceamus. Et tamen nec propter illos Pharisæos, quibus nos non per prudentiam, sed per malevolentiam comparatis, præcepit Dominus deseri cathedram Moysi, in qua utique figurabat suam: dicens quippe illos cathedram Moysi sedentes dicere et non facere; monet tamen populos facere quæ dicunt, et non facere quæ faciunt, ne cathedræ sanctitas deseratur, et propter pastores malos gregis unitas dividatur.

CXXXIX. PETILIANUS dixit: «Et iterum: Omne peccatum quod peccaverit homo, extra corpus est: qui autem peccaverit in Spiritu sancto, non ei remittetur, nec in hoc sæculo, nec in futuro.»

CXL. AUGUSTINUS respondit: Et hoc non ita scriptum est, et vide quantum te fefellerit. Apostolus ad Corinthios scribens, ait: «Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat².» Hoc autem aliud est, et aliud illud quod Dominus in Evangelio dixit: «Omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus; qui autem peccaverit in Spiritum sanctum, non remittetur ei, nec in hoc sæculo, nec in futuro³.» Tu autem cœpisti ex Apostolo sententiam, et eam tanquam una sit ex Evangelio terminasti: quod te non credo fraude, sed errore fecisse. Neutra enim ad rem pertinet, et cur hæc dixeris, et quomodo dixeris, omnino non video: nisi forte, quia cum

¹ Matth. xxiii, 2. — ² I Cor. vi, 18. — ³ Matth. xii, 31.

superius dixisses, damnatos esse a Domino qui resolverint unum ex mandatis, considerasti quam multos habeatis, non unum, sed multa mandata solventes, et ne tibi objiceretur, voluisti per transitum subinducere differentiam peccatorum, aliud esse solvere aliquod mandatum unde venia facilis possit accipi; aliud autem peccare in Spiritum sanctum, quod non remittetur, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Timens itaque contagia peccatorum hoc tacere noluisti, et rursus timens profunditatem quæstionis excellentem vires tuas, hoc cursim perstringere voluisti, tanta trepidatione, ut quemadmodum solent perturbatione aliqua festinantes perverse se vestire aut calceare, nolueris attendere vel quid ad quod pertineat, vel ubi et quemadmodum scriptum sit. Quale sit autem illud peccatum quod non dimittetur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, usque adeo nescitis, ut cum in ipso nos esse credatis, remissionem tamen ejus per vestrum nobis baptismum promittatis. Quod unde fieri potest, si tale peccatum est, ut non dimittatur, neque in hoc sæculo, neque in hoc futuro?

CXLI. PETILIANUS dixit: « Divina vero mandata quibus rebus impletis? Dicit Dominus Christus: « Beati pauperes » spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum¹. » Vos persequendi malitia furoris divitias exhalatis. »

CLXII. AUGUSTINUS respondit: Dicite ista potius Circumcellionibus vestris.

CXLIII. PETILIANUS dixit: « Beati mansueti, quoniam » ipsi possidebunt terram². » Vos igitur immansueti terram et cœlum pariter perdidistis. »

CLXIV. AUGUSTINUS respondit: Iterum atque iterum audite Dominum dicentem: « Eritis mihi testes in Jerusalem, et in totam Judæam et Samariam, et usque in » totam terram³. » Cur non ergo illi perdididerunt terram

¹ Matth. v, 3. — ² Ibid. 4. — ³ Act. 1, 8.

et cœlum, qui ut non communicent universæ terræ, contemnunt verba sedentis in cœlo? Nam de vestra mansuetudine, non tuæ voces, sed Circumcellionum fustes interrogentur. Dicturus es: Quid ad nos pertinet? Quasi nos ista dicamus, nisi ut hoc respondeatis? Ideo enim ad vos pertinet schisma vestrum, quia pertinere ad vos peccatum non vultis alienum: nec tamen ob aliud vos a nobis separastis, nisi dum nobis objicitis crimen alienum.

CXLV. PETILIANUS dixit: « Beati qui lugent, quoniam » ipsi consolabuntur. » Vos nostri carnifices lugentes facitis, non lugetis. »

CXLVI. AUGUSTINUS respondit: Considerate paululum quam multis, et quantum luctum dederint Deo laudes armatorum vestrorum. Dicite iterum: Quid ad nos? Et ego iterum dicam, et tu quod dicis: Quid ad nos? quid ad orbem terrarum? quid ad eos qui laudant nomen Domini a solis ortu usque ad occasum? quid ad omnem terram quæ cantat canticum novum? quid ad semen Abrahæ, in quo benedicuntur omnes gentes¹? Ergo ideo ad vos pertinet sacrilegium schismatis, quia non ad vos pertinent facta mala vestrorum: et hinc intelligitis nec ad orbem terrarum pertinere, etiam si ea probaretis, facta eorum propter quos inde vos separastis.

CXLVII. PETILIANUS dixit: « Beati qui esuriunt et » sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur². » Vobis hæc justitia est, ut nostrum sanguinem sitiatis. »

CLXVIII. AUGUSTINUS respondit: Quid tibi dicam, tu homo, nisi quia calumniosus es? Esurit quidem vos et sitit unitas Christi: quæ utinam vos absorbeat; hæretici non eritis.

CXLIX. PETILIANUS dixit: « Beati misericordes, quoniam » ipsi misericordiam consequentur. » Vos quando miseri-

¹ Gen. xii, 18. — ² Matth. v, 6.